

**Силабус навчальної дисципліни
«Етнолінгвістика: здобутки, проблеми, перспективи»**

Напрямок підготовки	Доктор філософії
Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальність	035 Філологія
Освітньо-наукова програма	Філологія у вимірах сьогодення: мовознавство, літературознавство, перекладознавство
Статус дисципліни	Дисципліна вільного вибору
Мова навчання	Українська
Семестр	II
Кількість кредитів ЄКТС	3
Форма підсумкового контролю	Залік
Викладач	Баган Мирослава Петрівна, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української філології КНЛУ.
Анотація навчальної дисципліни	<p>Дисципліна «Етнолінгвістика: здобутки, проблеми, перспективи» належить до переліку дисциплін вільного вибору аспіранта. Вона спрямована на поглиблення і систематизацію знань аспірантів про процеси категоризації й концептуалізації світу, репрезентовані у мовному просторі як генераторі й інтегративному носієві універсальної та ідіоетнічної інформації, смислове ядро якої генетично пов'язане з концептосферою української лінгвокультури, етнічними образами, міфологемами, архетипами, національними символами й ціннісно-смисловою парадигмою української ментальності. Курс сприяє розширенню світогляду аспірантів та їхніх професійних умінь, спонукає до поглибленого, ретроспективного вивчення мовних явищ у тісному зв'язку з психологією, аксіологією, культурологією, народознавством. Курс дає змогу аспірантам опанувати специфіку лінгвальних одиниць в епідигматиці мовної свідомості, що зберігає образ світу, сформований у соціально-культурних аналах історичної пам'яті народу як аксіологічний інваріант етнолінгвістичної моделі «мова – нація – культура». Навчально-методичні матеріали спрямовані на осмислення аспірантами національних ментально-лінгвальних комплексів у світлі єдиного етнокультурного простору, який моделює фрагменти українськомовної картини світу. Курс охоплює один організаційний модуль і два змістовних модулі. У першому змістовому модулі аспіранти отримують відомості про етнолінгвістику як науку, що межує з культурологією, етнологією, етнографією, соціологією та іншими царинами гуманітарного знання. Об'єктом вивчення є предмет, завдання, мета, джерельна база етнолінгвістики. Багато уваги приділено з'ясуванню теоретико-методологічних засад етнолінгвістики. Схарактеризовано методологію та здобутки вітчизняної та закордонних етнолінгвістичних шкіл. Окреслено проблематику етнолінгвістики, її значущість для сучасного глобалізованого суспільства.</p> <p>Другий змістовий модуль присвячений аналізу етнолінгвістичної культури, ролі рідної мови в житті етносу, нації та окремої людини. Відомості про прикладні аспекти етнолінгвістичної проблематики розглядаються в умовах посилення інтересу до тріади «мова – нація – культура», що детерміновано низкою чинників: соціокультурних, психоментальних. Інтерпретуються національно-культурні мовні утворення: національно орієнтована лексика, етнофразеологія, пареміологія, фольклорні жанри, народна символіка. Змістовий модуль розглядає сутність мови як відображення багатогранної моделі Всесвіту.</p> <p>Модуль передбачає вивчення відомостей про концепт як одне з основних понять, розуміння цілісної картини світу, поєднання лінгвістичної й концептуальної картини світу на підставі аналізу мови етнотекстів. Курс спрямований на систематизацію</p>

	уявленнь аспірантів про українську етнокультурну концептосферу – сукупність специфічних для української лінгвокультурної спільноти концептів культури, які найповніше виражають її особливості. Узагальнюється значення етнолінгвістики у формуванні етносвідомості носія національної мови.																							
Загальний обсяг (відповідно до робочого навчального плану)	<table border="1"> <tr> <td data-bbox="483 230 818 264">3 кредити ЄКТС;</td> <td colspan="2" data-bbox="826 230 1489 264">90 год., зокрема:</td> </tr> <tr> <td data-bbox="483 271 818 331"></td> <td data-bbox="826 271 1129 331">Денна/вечірня форма навчання</td> <td data-bbox="1137 271 1489 331">Заочна форма навчання</td> </tr> <tr> <td data-bbox="483 338 818 371">лекції</td> <td data-bbox="826 338 1129 371">20 год.</td> <td data-bbox="1137 338 1489 371">6 год.</td> </tr> <tr> <td data-bbox="483 378 818 412">семінарські заняття</td> <td data-bbox="826 378 1129 412">–</td> <td data-bbox="1137 378 1489 412">–</td> </tr> <tr> <td data-bbox="483 418 818 452">практичні заняття</td> <td data-bbox="826 418 1129 452">10 год.</td> <td data-bbox="1137 418 1489 452">4 год.</td> </tr> <tr> <td data-bbox="483 459 818 492">консультації</td> <td data-bbox="826 459 1129 492">–</td> <td data-bbox="1137 459 1489 492">–</td> </tr> <tr> <td data-bbox="483 499 818 533">самостійна робота</td> <td data-bbox="826 499 1129 533">60 год.</td> <td data-bbox="1137 499 1489 533">80 год.</td> </tr> </table>			3 кредити ЄКТС;	90 год., зокрема:			Денна/вечірня форма навчання	Заочна форма навчання	лекції	20 год.	6 год.	семінарські заняття	–	–	практичні заняття	10 год.	4 год.	консультації	–	–	самостійна робота	60 год.	80 год.
3 кредити ЄКТС;	90 год., зокрема:																							
	Денна/вечірня форма навчання	Заочна форма навчання																						
лекції	20 год.	6 год.																						
семінарські заняття	–	–																						
практичні заняття	10 год.	4 год.																						
консультації	–	–																						
самостійна робота	60 год.	80 год.																						
Передумови до вивчення або вибору навчальної дисципліни	<p>3.1. Знати: основні категорії і поняття фольклористики, фразеології, лексики, когнітивної лінгвістики.</p> <p>3.2. Вміти: використовувати в професійній діяльності знання про етномарковані одиниці української культури, володіти методами дослідження паремій, етнічно маркованої лексики, установлювати зв'язки між різними галузями мовознавчої науки.</p> <p>Для успішного освоєння дисципліни аспіранти повинні володіти знаннями в галузі лексикології, фразеології, культурології, фольклору. Знання та навички, отримані в результаті вивчення цих курсів, формують необхідну базу для опанування курсу «Етнолінгвістика: здобутки, проблеми, перспективи» і мають високий ступінь кореляції з ним.</p>																							
Мета вивчення дисципліни	сприяти формуванню в аспірантів системи наукових знань про теоретичні засади та науково-пізнавальні можливості етнолінгвістики, розширити їхній дослідницький апарат за рахунок застосування етнолінгвістичних методів дослідження; сприяти розширенню загального культурного світогляду аспірантів, усвідомленню ними необхідності ґрунтовніше й глибше вивчати культурне тло мовних явищ; розвивати інтерес до етномаркованих мовних фактів, формуючи здатність самостійно планувати і вирішувати завдання власного професійного та особистісного розвитку; удосконалити професійні і особистісні якості аспірантів, необхідні для науково-дослідної та викладацької діяльності.																							
Компетентності, які магістр набуде в результаті навчання																								
<ol style="list-style-type: none"> 1. Усвідомлення важливості наукових знань про етнічну маркованість мовних одиниць та уміння використовувати цю інформацію для підвищення комунікативної культури аспірантів, розширення їхнього світогляду за загальнофілологічної обізнаності, поглиблення власних наукових досліджень. 2. Здатність орієнтуватися у царині лінгвокультурології, володіти теоретико-методологічним апаратом етнолінгвістики 3. Здатність виявляти етнічну специфіку різноманітного мовного та фольклорного матеріалу й використовувати її для поглиблення власних наукових пошуків. 4. Здатність аналізувати і описувати проблеми міжмовної та міжкультурної взаємодії на засадах етнолінгвістичного вектору дослідження. 5. Здатність прогнозувати зміни і динаміку мовних явищ на основі врахування їхнього історичного розвитку та культурної значущості. 6. Здатність застосовувати здобутки етнолінгвістики в сучасній діяльності науковця та освітянина, що дає змогу враховувати збережений у мовному матеріалі віковий етноментальний досвід у сучасному науковому дискурсі. 7. Здатність урізноманітнювати наукові пошуки, досліджувати різноманітні мовні явища в контексті 																								

культурного буття нації.

8. Здатність цінувати й пропагувати лінгвокультурну інформацію, усвідомлювати духовну та культурну функцію мови, застосовувати її в науковій і освітянській діяльності.

9. Здатність налагоджувати та підтримувати контакти з представниками різних етнолінгвістичних шкіл, вільно обговорювати етнолінгвістичні проблеми, аргументувати власну думку.

10. Здатність ефективно використовувати у фаховій діяльності знання про етнічні стереотипи, культурні цінності та засади буття українців.

Результати навчання з дисципліни

1. Характеризувати теоретичні засади (концепції, категорії, принципи, основні поняття) етнолінгвістики, аналізувати, порівнювати різні напрями і школи.

2. Критично аналізувати та оцінювати етнолінгвістичні проблеми і пропонувати шляхи їх вирішення.

3. Використовувати знання з української етнолінгвістики для підвищення комунікативної компетентності і комунікативної культури.

4. Аналізувати мовний і фольклорний матеріал на основі знань про способи кодування культурної інформації в матеріальних і духовних надбаннях народу.

5. Прогнозувати динаміку сприйняття культурно значущих вербальних надбань народу в сучасному суспільстві.

6. Поєднувати методологію різних галузей мовознавства з метою цілісного й комплексного вивчення глибинних засад вербалізації дійсності, що визначають мовомислення українців у світовому комунікативному просторі.

7. Планувати і вирішувати завдання, що стосуються вивчення процесів категоризації й концептуалізації світу, репрезентованих у мовному просторі як генератори й інтегративному носієві універсальної та ідіоетнічної інформації.

8. Демонструвати високий ступінь самостійності, обґрунтованості й концептуальності власних досліджень.

9. Аналізувати сучасні мовні та суспільні процеси з урахуванням знань про концептосферу української лінгвокультури, етнічні стереотипи, міфологеми, архетипи, національні символи й ціннісно-сміслову парадигму української ментальності.

11. Налагоджувати та підтримувати контакти з вітчизняними та закордонними етнолінгвістичними школами, брати участь у наукових заходах відповідної тематики, ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах.

12. Застосовувати у фаховій діяльності норми і принципи української лінгвокультури, демонструвати й пропагувати повагу до національних ментально-лінгвальних комплексів у межах загальнолюдського комунікативного простору.

Тематичний план занять

Модуль 1

Змістовий модуль 1. Теоретичні й методологічні засади етнолінгвістики

1. Етнолінгвістика як наука: мета, проблематика, зв'язок з іншими мовознавчими дисциплінами
2. Основні етнолінгвістичні школи, їхні здобутки й методологічні засади
3. Культурні коди українського фольклору та фразеології

Змістовий модуль 2. Національна мова як виразник етнокультури

1. Українська культурно маркована лексика: проблеми дослідження
2. Фразеологія як етномовне явище
3. Українська народна символіка
4. Основні концепти української лінгвокультури
5. Давній український ономастикон: історичні особливості та культурні конотації
6. Українські міфоніми й міфологеми
7. Граматичні категорії як об'єкт етнолінгвістики

Система оцінювання результатів навчання

Навчання аспірантів з дисципліни «Етнолінгвістика: здобутки, проблеми, перспективи» підлягає *вхідному, поточному, модульному та підсумковому (семестровому) контролю*. Механізм і критерії оцінювання оприлюднює кафедра української філології та славістики на своєму сайті та інформаційному стенді. Викладач повідомляє їх аспірантам на початку навчального року.

Вхідний контроль є передумовою успішної організації вивчення дисципліни. Він дає змогу визначити наявний рівень знань аспірантів і слугує орієнтиром для реалізації індивідуального підходу в процесі викладання дисципліни та визначенні форм організації освітнього процесу і методів навчання.

Поточний контроль успішності аспірантів здійснюється протягом семестру. Під час опанування навчального матеріалу оцінюється аудиторна, самостійна робота та інші види навчальної діяльності аспіранта. **Поточний контроль** проводиться на кожному семінарському занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки і практичних навичок аспірантів із зазначеної теми (зокрема й самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на семінарських заняттях.

Поточне оцінювання всіх видів навчальної діяльності аспірантів здійснюється *за накопичувальною системою*.

Система оцінювання з дисципліни «Етнолінгвістика: здобутки, проблеми, перспективи»

Види навчальної діяльності аспіранта	Аудиторна навчальна робота аспіранта					Самостійна навчальна робота аспіранта		Модульна контрольна робота
	Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Етнолінгвістичне дослідження	Комплексний етнолінгвістичний аналіз фольклорного тексту	
Максимальна кількість балів	5	5	5	5	5	15	10	50

Модульний контроль. Семестровому контролю з навчальної дисципліни «Етнолінгвістика: здобутки, проблеми, перспективи» передують написання модульної контрольної роботи.

Модульна контрольна робота містить 2 завдання, кожне з яких оцінюється за 25-бальною шкалою.

23-25 балів аспірант отримує за вичерпну, змістовну, логічну та послідовну за викладом відповідь, що містить самостійні судження та демонструє здатність творчого розв'язання завдання.

18-22 бали належать аспірантові за правильну, повну, змістовну, послідовну відповідь, що містить незначні помилки у викладі теоретичного матеріалу і практичного розв'язання проблеми, рівень самостійності суджень недостатній.

15-17 балів виставляються за умови, що відповідь неповна, схематична, є неточності і помилки в розкритті проблеми, рівень самостійності суджень недостатній.

14 балів і менше аспірант отримує у разі відсутності вичерпаної відповіді на питання, наявності значної кількості неточностей і фактологічних помилок, що свідчить про поверховість знань аспіранта.

Виконане завдання повинне містити такі змістово-композиційні частини: обґрунтування актуальності, викладення змісту, висновки.

Максимальна кількість балів за виконану МКР становить 50.

Підсумковий (семестровий) контроль проводиться з метою оцінювання результатів навчання аспірантів на завершальному етапі вивчення дисципліни.

№ з/п	Форма підсумкового контролю	Види навчальної діяльності аспіранта	Максимальна кількість балів
1.	Передбачений підсумковий контроль – залік	1. Аудиторна та самостійна навчальна робота аспіранта 2. Модульна контрольна робота	50

Аспірант вважається допущеним до семестрового контролю, якщо він виконав усі види робіт, що передбачені робочою програмою навчальної дисципліни.

Незалежно від форми здобуття третього рівня вищої освіти (очної (денної і вечірньої) і заочної) аспіранти зобов'язані відвідувати аудиторні заняття і проходити всі форми поточного та підсумкового контролю, передбачені робочою програмою навчальної дисципліни.

У разі неможливості аспірантам вечірньої та заочної форми здобуття освіти відвідувати всі аудиторні заняття з об'єктивних причин, вони складають індивідуальний графік відвідувань (не менше 50%), а решту завдань виконують дистанційно. Аспіранти погоджують цей графік із викладачем і відділом науково-дослідної роботи. Графік повинен бути затверджений проректором з наукової роботи.

Якщо аспіранти денної форми здобуття вищої освіти через поважні причини (хвороба, надзвичайні сімейні обставини тощо) не можуть відвідувати певну кількість аудиторних занять, вони мають їх відпрацювати. Процедура та форми терміни відпрацювання аспірантами денної форми здобуття освіти пропущених занять із навчальної дисципліни визначає кафедра української філології та славістики й доводить до відома аспірантів конкретні графіки відпрацювання пропущених занять з дисципліни і критерії оцінювання.

Семестровий контроль з навчальної дисципліни «**Етнолінгвістика: здобутки, проблеми, перспективи**» проводиться у формі *заліку* за обсягом усього навчального матеріалу, визначеного робочою програмою навчальної дисципліни, і в терміни, встановлені навчальним планом і графіком навчального процесу.

Оцінювання на заліку здійснюється за національною шкалою, за 100-бальною шкалою і шкалою ЄКТС. На заліку екзаменатор виставляє семестровий рейтинговий бал, оцінку за залік ("зараховано / не зараховано"), кількість балів за 100-бальною шкалою й оцінку за шкалою ЄКТС.

Аспіранти, які мають семестровий рейтинговий бал з навчальної дисципліни 60 і вище, отримують оцінку "зараховано" і відповідну оцінку у шкалі ЄКТС без складання заліку. Аспіранти, які мають семестровий рейтинговий бал з дисципліни 59 і нижче, складають залік.

Якщо аспірант на заліку отримав підсумкову оцінку з дисципліни за національною шкалою "не зараховано", то, крім цієї оцінки, у відомості обліку успішності йому незалежно від набраного семестрового рейтингового балу виставляється оцінка FX за шкалою ЄКТС і 0 балів за 100-бальною шкалою.

Підсумковий рейтинговий бал	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	Відмінно
82 – 89	B	добре
75 – 81	C	
66 – 74	D	задовільно
60 – 65	E	
На заліку у графі відомості обліку успішності "Відмітка про залік"		незадовільно викладач виставляє:

- оцінку за залік за національною шкалою ("зараховано");
- кількість балів, що відповідає підсумковому рейтинговому балу аспіранта з навчальної дисципліни (кількість балів за 100-бальною шкалою);
- оцінку за шкалою ЄКТС (A, B, C, D, E).

<p>Політика курсу</p>	<p>Аспірант вважається допущеним до семестрового контролю, якщо він виконав усі види робіт, що передбачені робочою програмою навчальної дисципліни. Незалежно від форми здобуття третього рівня вищої освіти (очної (денної і вечірньої) і заочної) аспіранти зобов'язані відвідувати аудиторні заняття і проходити всі форми поточного та підсумкового контролю, передбачені робочою програмою навчальної дисципліни.</p> <p>У разі неможливості аспірантам вечірньої та заочної форми здобуття освіти відвідувати всі аудиторні заняття з об'єктивних причин, вони складають індивідуальний графік відвідувань (не менше 50%), а решту завдань виконують дистанційно. Аспіранти погоджують цей графік із викладачем і відділом науково-дослідної роботи. Графік повинен бути затверджений проректором з наукової роботи.</p> <p>Якщо аспіранти денної форми здобуття вищої освіти через поважні причини (хвороба, надзвичайні сімейні обставини тощо) не можуть відвідувати певну кількість аудиторних занять, вони мають їх відпрацювати. Процедура та форми терміни відпрацювання аспірантами денної форми здобуття освіти пропущених занять із навчальної дисципліни визначає кафедра психології, педагогіки і фізичного виховання і доводить до відома аспірантів конкретні графіки відпрацювання пропущених занять з дисципліни і критерії оцінювання. Під час роботи над письмовими роботами не допустимо порушення академічної доброчесності. Зокрема: • використання в роботі чужих текстів чи окремих фрагментів без належного посилання на джерело, зі змінами окремих слів чи речень; • використання перефразованих чужих ідей без посилання на їх авторів; • видавання за власний текст купленого чи отриманого за нематеріальну винагороду чужого тексту чи його фрагменту; • несамостійне виконання будь-яких навчальних завдань (якщо це не передбачено вимогами програми); • фальцифікація результатів наукової чи навчальної роботи; • посилання на джерела, які не використовувалися у роботі, • залучення підставних осіб до списку авторів наукової чи навчальної роботи, участь таких осіб у поточній чи підсумковій оцінці знань.</p> <p>Основні види відповідальності аспірантів за порушення академічної доброчесності: • повторне проходження оцінювання (контрольна робота, залік тощо); • повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; • відрахування із закладу освіти; • позбавлення академічної стипендії; • позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання.</p>
<p>Рекомендована література</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Баган, М. П. (2019). Символіка заперечення в українській лінгвокультурі. <i>Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв</i>, 1, 102–108. 2. Баган, М. П. (2020). Українські паремії психологічного самозахисту: етнолінгвістичний та структурно-семантичний аспекти. <i>Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Філологія</i>, 1(43), 26–32. 3. Баган, М. П. (2021). Конотації зоонімів у сучасному молодіжному мовленні і традиційній українській лінгвокультурі: константи і динаміка сприйняття. <i>Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Філологія</i>, (45), 51–57. 4. Барилова, Г. К., Глуховцева, К. Д. (2011). <i>Українська етнолінгвістика</i>. Навчальний посібник. Вид-во ЛНУ імені Тараса Шевченка. 5. Венжинович, Н. Ф. (2018). <i>Фраземіка української літературної мови в контексті когнітології та лінгвокультурології</i>. Монографія. 6. Галинська, О. М. (2020). Ключові етноконцепти крізь призму лінгвокультур (на матеріалі української та англійської народної фразеології). <i>Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Філологія. Соціальні комунікації</i>, 31(70), 4(3), 99–105. 7. Григоренко, Т. В. (2010). <i>Етнографічна лексика і фразеологія у складі української літературної мови</i> : монографія. ПП Жовтий,

8. Гриценко, П. Ю., Руснак, Н. О., Руснак, Ю. М., Струк, І. М. (2022). *Етнолінгвістика: українська мова: навч. посіб.* Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича.
9. Жайворонок, В. В. (2007). *Українська етнолінгвістика*. Нариси. Довіра.
10. Кононенко, В. І. (2013). *Символи української мови*. Вид-во Прикарпат. нац. ун-ту імені В. Стефаника.
11. Хобзей, Н. (2019). *Наукові студії: діалектологія, етнолінгвістика, лексикографія*. Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.
12. Шарманова, Н. М. (2015). *Етнолінгвістика : навч. посібник для студентів факультету української філології*. НПП АСТЕРІКС.

Додаткові ресурси	https://zu.edu.ua/centre_entolinvist.html	Центр етнолінгвістичних досліджень Житомирського державного університету імені Івана Франка zu.edu.ua
	http://www.rastko.rs/projekti/etnoling/	Веб-сайт «Славянская этнолингвистика» Комісії з етнолінгвістики при Міжнародному комітеті славистів